

נייר עמדה בנושא

תזכיר חוק להסדר התדיינויות בסכסוכי משפחה, התשע"ד-2014

הרקע

התדיינות משפטית בסכסוך משפחתי במסגרת ערכאות שיפוטיות כוללת מעצם טיבה הגשת כתבי תביעה שהצדדים מטיחים בהם האשמות הדדיות, הבאת עדים, לעתים אף חקירות פרטיות ועוד. כל אלו גורמים להקצנה בעמדות הצדדים ולהעצמת הסכסוך, ומקשים על האפשרות ליישוב הסכסוך. נוסף על זה, נגרמים מחסומים ומכשולים חדשים בקשרי המשפחה, ויש לזה השפעה על הילדים שהוריהם מסוכסכים. הניסיון המוכח במדינות רבות ברחבי העולם מלמד שהשימוש במנגנון של יישוב סכסוכים בהסכמה (להלן: מיס"ב - ADR - alternative dispute resolution) לפני הגשת תביעה מונע ברוב סכסוכי המשפחה את הצורך להתדיין בבית המשפט, ומאפשר לצדדים לממש הדדית את רצונותיהם ואת האינטרסים שלהם בנושאים שבתובענה לשביעות רצונם. ראוי להדגיש שההליך ליישוב סכסוכים אינו מכוון להביא את הצדדים להתפשר על העניינים שברצונם לתבוע בערכאות השיפוטיות או להגיע דווקא לשלום בית, אלא לגבש פתרון מוסכם באמצעות גישור, ייעוץ או מנגנון אחר ליישוב הסכסוך.

על פי המוצע, הצדדים לסכסוך משפחתי יהיו חייבים לפתוח תובענה בסכסוך משפחתי בדרך של בקשה ליישוב סכסוך ולא בהגשת כתב תביעה מפורט. לאחר הגשת הבקשה, יוזמו שני הצדדים לפגישת מידע, היכרות ותיאום ביחידת הסיוע המתאימה (להלן: פגישת מהו"ת), ויוצע להם להמשיך לנסות ליישב את הסכסוך ביניהם בהסכמה, לרבות באמצעות גישור. במשך 45 יום שבהם תתקיים פגישת המהו"ת או בהסכמת הצדדים לתקופה ארוכה יותר, שמטרתה המשך ההליך ליישוב הסכסוך (להלן: תקופת עיכוב ההליכים), לא יוכלו הצדדים להגיש כתבי תביעה ולנהל הליכים משפטיים ביניהם, כדי שתקופה זו תיועד לניסיון ליישב את הסכסוך ולהגיע להסכמה, מתוך הרגיעה הנדרשת לתהליך כזה, וכדי לאפשר לצדדים למצות את ההליך ליישוב הסכסוך.

עמדת רבני "צהר"

הפשרה עדיפה מן הדין. ההלכה היהודית מעדיפה את הפשרה על פני הדין. הווי אומר, עדיף ליישב סכסוכים בהסכמה מחוץ לכותלי בית המשפט ובית הדין.¹ עמדה זו נכונה בכל הסכסוכים, וביתר שאת בסכסוכים בין בני זוג,² מפני שיחסים תקינים בין בני זוג שהתגרשו נחוץ מאוד, עקב העובדה שבני הזוג צריכים להמשיך לשתף פעולה כהורים למען חינוך ילדיהם והדאגה לצורכיהם.

תועלת כלכלית למדינה. המהלך ליישוב סכסוכים בהסכמה עדיף מבחינה כלכלית, מפני שהוא חוסך למדינה משאבים יקרים הכרוכים בניהול משפטים ארוכים, וגם עשוי ליתר טיפול של רשויות הרווחה בנוזקים שסכסוך מתמשך בין ההורים מביא על ילדיהם.

לכן, עקרונית, אנו מברכים על היזמה ורואים בה הצעה המממשת את היותה של מדינת ישראל מדינה יהודית.

הסתייגויות רבני "צהר" מתזכיר החוק

עם זאת, אנו מציעים כמה תיקונים חשובים לתזכיר החוק:

1. בסעיף 3 (ב), ייאמר: "הגיש בן זוג בקשה ליישוב סכסוך לבית דין דתי, תתקיים פגישת מהו"ת ביחידת הסיוע שבבית הדין הדתי. הגיש בן זוג בקשה ליישוב סכסוך לבית המשפט, תתקיים פגישת מהו"ת ביחידת הסיוע שבבית המשפט".

תזכיר החוק מציע שגם אם קדמה בקשה ליישוב סכסוך ביחידת הסיוע של בית הדין הדתי, יוכל בן הזוג השני לערער ולבקש שהעניין יטופל בבית המשפט. אין אנו מבינים מדוע העדפת יחידת הסיוע שבבית המשפט על פני יחידת הסיוע שבבית הדין הדתי או השרעי מסייעת לפתרון הסכסוך בדרכי שלום. מוטב היה אילו יחידת הסיוע שמתקיימים בה מפגשי המהו"ת הייתה פועלת כיחידה עצמאית שאינה קשורה לבית הדין הדתי או לבית המשפט. דבר זה יכול לסייע להתמקדות ביישוב הסכסוך בדרכי שלום, במנותק מן המאבק הכוחני המתנהל בבית הדין הדתי או בבית המשפט.

2. בסעיף 3 (ג), לאחר המילים "הליך ליישוב הסכסוך", ייאמר: "בתקופה של 90 ימים מיום הגשת הבקשה ליישוב סכסוך".

תזכיר החוק מציע תקופה של 45 יום בלבד. להערכתנו, פרק זמן זה קצר מדי. ההליך המשפטי הכוחני מבצבץ מעבר לאופק, ואינו מאפשר לצדדים לנצל את ההזדמנות הנופלת בחלקם ליישב את הסכסוך ביניהם בדרכי שלום. לפיכך, יש לקבוע פרק זמן ארוך יותר, המאפשר לבחון אם יש אפשרות להתקדם בתהליך בהסכמה. אנו מציעים לקבוע 90 יום להשלמת ההליך.

3. סעיף 4 (ב) וסעיף 4 (ג) יימחקו.

בתזכיר החוק נאמר שאם ההליך אמור להתקיים בבית הדין הדתי או השרעי, יוכל בן הזוג לערער על כך. אין אנו רואים כיצד סעיף זה משרת את יישוב הסכסוך בהסכמה. לפיכך אין סיבה לגרוע מסמכותו של בית הדין הדתי או השרעי. הליך היישוב נעשה על ידי יחידת הסיוע, שהיא גוף חיצוני מקצועי, ובית הדין הדתי, כמו בית המשפט, הוא גוף שיפוטי מוסמך, שאליו צריכה לחזור ההתדיינות בין הצדדים, אם נכשל ההליך ליישוב הסכסוך.

¹ "מצוה לומר לבעלי דינים בתחילה: בדין אתם רוצים או בפשרה? אם רצו בפשרה, עושין ביניהן פשרה. וכל בית דין שעושין פשרה תמיד, הרי זה משובח" (רמב"ם סנהדרין כב, ד).

² "גדול השלום, ששם שנכתב בקדושה נמחה על המים מפני שלום, בשביל להטיל שלום בין איש לאשתו" (ספרי במדבר מב);
"דאמר ר' אלעזר: כל המגרש אשתו ראשונה, אפילו מזבח מוריד עליו דמעות" (גיטין צ ע"ב).